

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Збірник наукових праць

Випуск 18

Умань – 2018

ББК 74.580.2
УДК 371.13
П 78

ISSN 2307-4914
Problemi pìdgotovki sučasnoho včitelâ
Probl. pìdgot. sučas. včitelâ

Науковий збірник. Виходить 2 рази на рік.
Заснований у 2010 році. Засновник: Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 17132–5902Р від 08.10.2010 р.

Науковий збірник входить до Переліку фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(постанова президії ВАК України від 21.12.2015 р. № 1328)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 30 жовтня 2018 р.)

П 78 Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Безлюдний О. І. (гол. ред.) та ін.]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 17. 430 с.

У науковому збірнику розкриваються результати досліджень у галузі педагогічної освіти в Україні, здійснюється інформування суспільства про дослідження проблем підготовки сучасного вчителя. Призначений для докторантів, аспірантів, викладачів загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, усіх тих, хто цікавиться проблемами професійної педагогічної підготовки.

Наталія Письменна

Специфіка формування інструментально-виконавських
умінь майбутніх учителів музичного мистецтва 284

Оксана Рогульська

Особливості підготовки майбутніх учителів іноземної мови
у закладах вищої освіти України 291

Віталій Свиридюк

Зміст спеціальних компетентностей у фаховій підготовці
електромонтера 304

Марія Ткач

Сучасні підходи до проблеми формування професійного
світорозуміння майбутніх учителів музичного мистецтва
в університетах 315

ВИХОВНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ

Наталія Горбатюк

Особистісно орієнтоване навчання та виховання студентів
у процесі викладання хімічних дисциплін 328

Вікторія Сизоненко

Формування естетичних цінностей в майбутніх вчителів
хореографії засобами сучасного бального танцю 336

Юлія Шевченко

Психолого-педагогічні умови готовності студентів
до духовно-морального розвитку молодших школярів
у крос-культурному просторі 343

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Людмила Андрощук

Етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти
в Бердянському державному педагогічному університеті 355

Тетяна Кочубей, Анатолій Коваленко

Історіографічний аналіз становлення вітчизняної
інструментальної гітарної освіти 365

Оксана Шукатка

До проблеми визначення концептуальних основ
формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження
майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей на засадах
міждисциплінарної інтеграції 373

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 37(09):378.4 (477.64)БДПУ]:793.3

Людмила Андрощук

**ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ В БЕРДЯНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

У статті проаналізовано основні етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти в Бердянському державному педагогічному університеті. В результаті дослідження: 1) проаналізовано діяльність творчих колективів Бердянська як підґрунтя для розвитку хореографічно-педагогічної освіти в БДПУ; 3) висвітлено етапи становлення спеціальності «Хореографія» в Бердянському державному педагогічному університеті; 4) представлено напрями діяльності кафедри хореографії Бердянського державного педагогічного університету як центру культурно-просвітницької діяльності, методичної та науково-просвітницької діяльності.

Ключові слова: *етапи становлення, танцювальний колектив, хореографічно-педагогічна освіта, спеціальність «Хореографія», кафедра хореографії, культурно-просвітницька діяльність, навчально-методична діяльність, наукова діяльність, Бердянський державний педагогічний університет.*

The article analyzes the main stages of the formation of choreographic and pedagogical education at the Berdyansk State Pedagogical University:

1. Preparatory stage (1947–1999) – which is characterized by the rapid development of amateur choreographic art; the foundation of «Viterets» dance ensemble (1947), «Verbichenka» folk dance ensemble (1983), «Marlen» dance ensemble (1988), «Dance lyceum» pop dance ensemble (1991), «Divertissement» ensemble (1993), pop and sport dance ensemble «Scarlett»(1995), dance ensemble «Mriya»(1999); the formation of creative repertoire of the ensembles; participation in festivals and competitions of different levels; The foundation of Preschool Education Faculty became a part of the Berdyansk State Pedagogical University after the reorganization of the Zaporizhya State Pedagogical Institute (1985).

2. Formation stage (1999–2009) – which is characterized by foundation of the specialty «Choreography» at Preschool Education Faculty (1999); the foundation of the Chair of musical education and choreography due to reorganization of the Department of preschool education theory and methodology and its transferring to the Faculty of aesthetic and physical

education (2004); activization of scientific activity of teachers, dissertation researches in choreographic and pedagogical education by the teachers of Berdyansk State Pedagogical University – Martynenko O. V. (2005), Serdyuk T. I. (2009); assistant professor position (Martynenko O. V, 2009); educational and methodical editions on choreography; activization of creative activities of dance groups.

3. Modernization stage (2010–2017) – which is characterized by foundation of the Institute of Psychological and Pedagogical Education and Arts (2010) and Chair of Choreography (2010); activation of creative activities of the ensemble of pop dance «Marlen», winning a number of prizes in all-Ukrainian and international competitions by the dance groups of the Berdyansk State Pedagogical University; publishing a number of educational and methodical issues by the teachers of the Chair of Choreography of the Berdyansk State Pedagogical University; activation of scientific activity, development of research topics of the department, participation in the organization of nationwide and international conferences, foundation of students' scientific groups and scientific and creative groups; improvement of the qualitative staff: the awarding of the honorary title «Honored Worker of Ukrainian Culture» (Martynenko O. V., 2015), dissertation research in choreographic and pedagogical education by the teacher of Berdyansk State Pedagogical University Taranenko Yu. P. (2017).

Keywords: *stage of formation, dance group, choreographic and pedagogical education, specialty «Choreography», Department of choreography, cultural and educational activity, educational and methodical activity, scientific activity, Berdyansk State Pedagogical University.*

На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах модернізації освіти в Україні зростає інтерес до хореографічного мистецтва як засобу гармонійного фізичного, духовного та інтелектуального розвитку особистості дитини, який забезпечує реалізацію творчого потенціалу підростаючого покоління.

Хореографічно-педагогічна освіта в умовах глобалізаційних змін потребує концептуально нових підходів. Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду еволюції хореографічно-педагогічної освіти та визначення стратегічних шляхів її розвитку з метою модернізації є актуальною проблемою на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору.

Історичним аспектам становлення та розвитку мистецької освіти України присвячені праці Т. Благової, О. Жирова, О. Комаровської, Г. Ніколаї, Т. Сідлецької, В. Черкасова В. Шеремети та ін.

Попри значну увагу науковців до проблем мистецької освіти потребує особливої уваги аналіз етапів становлення хореографічно-педагогічної освіти в закладах вищої освіти України.

Мета статті – виокремити та проаналізувати етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти в Бердянському державному педагогічному університеті.

Бердянський державний педагогічний університет створено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.07.2002 року № 420-р на базі Бердянського державного педагогічного інституту імені П. Г. Осипенко. Бурхливий розвиток аматорського танцювального мистецтва в Запорізькій області, дефіцит вчителів хореографії та керівників танцювальних колективів призвели до відкриття спеціалізації «Хореографія» в Бердянському державному педагогічному інституті імені П. Г. Осипенко [15].

Аналіз еволюції хореографічно-педагогічної освіти в Бердянському державному педагогічному університеті дозволив виокремити етапи її становлення:

1. Підготовчий етап (1947–1999 рр.) – для якого характерно бурхливий розвиток аматорського хореографічного мистецтва; створення ансамблю танцю «Вітерець» (1947 р.), ансамблю народного танцю «Вербиченька» (1983 р.), ансамблю танцю «МарЛен» (1988 р.), ансамблю естрадного танцю «Данс ліцей» (1991 р.), ансамблю «Дивертисмент» (1993 р.), естрадно-спортивного танцю «Скарлетт» (1995 р.), ансамбль танцю «Мрія» (1999 р.); формування творчого репертуару колективів; участь у фестивалях та конкурсах різного рівня; створення факультету дошкільного виховання увійшов до складу БДПІ імені П. Г. Осипенко після реорганізації Запорізького державного педагогічного інституту (1985 р.).

2. Етап становлення (2000–2009 рр.) – для якого характерно відкриття спеціальності «Хореографія» на факультеті дошкільного виховання (1999 р.); створення кафедри музичного виховання та хореографії у зв'язку з реорганізацією кафедри теорії та методики дошкільного виховання та переведення її на факультет естетичного та фізичного виховання (2004 р.); активізація наукової діяльності викладачів, захист дисертаційних досліджень в системі хореографічно-педагогічної освіти викладачами БДПУ Мартиненко О. В. (2005 р.), Сердюк Т. І. (2009 р.); отримання звання доцента (Мартиненко О. В., 2009 р.); підготовка навчально-методичних видань з хореографії; активізація творчої діяльності танцювальних колективів.

3. Етап модернізації (2010–2017 рр.) – для якого характерно створення Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв (2010 р.) та кафедри хореографії (2010 р.); активізація творчої діяльності Народного ансамблю естрадного танцю «МарЛен», здобуття низки призових місць у всеукраїнських та міжнародних конкурсах танцювальними колективами БДПУ; підготовка низки навчально-методичних видань викладачами кафедри хореографії БДПУ; активізація наукової діяльності, розробка науково-дослідної теми кафедри, участь в організації всеукраїнських та

міжнародних конференцій, створення студентських наукових гуртків та науково-творчих груп; підвищення якісного складу викладачів: присвоєння почесного звання «Заслужений працівник культури України» (Мартиненко О. В., 2015 р.), захист дисертаційних досліджень в системі хореографічно-педагогічної освіти викладачем БДПУ Тараненко Ю. П. (2017 р.).

Бурхливий розвиток аматорського танцювального мистецтва Бердянська створив підґрунтя для відкриття спеціальності «Хореографія» в Бердянському державному педагогічному університеті.

В 1947 році було створено народний ансамбль танцю «Вітерець», який презентував свою творчість на сценах міст України та близького зарубіжжя.

При Будинку культури «Будівельник» Галиною Бедухою в 1983 році створено ансамбль народного танцю «Вербиченька». В 1994 році колективу було присвоєно звання народного. За час існування колектив представив свої хореографічні композиції в 15 країнах світу.

У 1988 році на базі БК «Нафтохімік» випускницею Сумського культурно-освітнього училища Оленою Мартиненко створено Народний ансамбль естрадного танцю «МарЛен». З 1999 року колектив працює при Центрі дитячої та юнацької творчості. В цьому ж році Міністерством освіти колективу присвоєно звання зразкового ансамблю.

Ансамбль естрадного танцю «Данс ліцей» створено Лілією Кузнецовою в 1991 році. Танцювальний колектив презентував свою творчість (модерн, фолк, контемп, джаз) на всеукраїнських та міжнародних фестивалях.

У 1993 році Анжеолою Оніщенко створено ансамбль «Дивертисмент». Сучасні, класичні та народні танці у виконанні колективу було презентовано у концертних програмах, на фестивалях та конкурсах різного рівня.

В 1995 році майстром спорту зі спортивної гімнастики Оленою Непочатих створено ансамбль естрадно-спортивного танцю «Скарлетт». Ансамбль став постійним учасником міських мистецьких заходів та всеукраїнських фестивалів.

Ансамбль танцю «Мрія» створено Іриною Бойко в 1999 році при Будинку культури «Дормаш». Основу репертуару складають спортивні бальні танці, які колектив презентував на фестивалях «Топ-Топ», «Азовські вітрила», «Дніпропетровська хвиля» та ін. [1].

Залучення великої кількості дітей до занять хореографією призвело до популяризації танцювального мистецтва, збільшення кількості танцювальних колективів та дефіциту педагогічних кадрів, що зумовило відкриття спеціальності «Хореографія» для підготовки педагогів-хореографів у Бердянському державному педагогічному інституті імені П. Г. Осипенко.

Хореографічно-педагогічну освіту в Бердянському державному педагогічному інституті імені П. Г. Осипенко було започатковано як додаткову спеціалізацію до спеціальності «Дошкільне виховання». У 1985 році згідно наказу Міністерства освіти УРСР з 1 вересня факультет дошкільного виховання увійшов до складу БДПІ імені П. Г. Осипенко після реорганізації Запорізького державного педагогічного інституту, при якому спеціальність «Дошкільне виховання» було започатковано у 1960 році. До складу факультету ввійшли дві кафедри: дошкільної педагогіки і психології [6].

На етапі становлення відкрито спеціальність «Хореографія» на факультеті дошкільного виховання (1999 р.), створено кафедру музичного виховання та хореографії у зв'язку з реорганізацією кафедри теорії та методики дошкільного виховання та переведено її на факультет естетичного та фізичного виховання (2004 р.). На етапі становлення хореографічно-педагогічної освіти активізується наукова діяльність викладачів. У 2005 році Мартиненко Олена Володимирівна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка на тему «Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5–6 років у дошкільних закладах» [10]. В 2009 році кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Бердянського державного педагогічного університету Сердюк Тетяна Іванівна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему «Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії» [15].

Мартиненко Олена Володимирівна на етапі становлення хореографічно-педагогічної освіти в Бердянському державному педагогічному університеті розробила навчально-методичний посібник «Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку», який присвячений навчально-виховним аспектам хореографічної підготовки дітей 5–6 років в умовах дошкільного закладу [9]. В посібнику запропоновано види, структура, методика та приклади проведення хореографічних занять, зразки дитячого репертуару. Посібник рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист №1.4/18-Г-1799 від 15.07.2008 р.). У 2009 році Мартиненко Олені Володимирівні присвоєно вчене звання доцента кафедри музичного виховання і хореографії.

Танцювальні колективи міста та БДПУ активно презентують свою творчість на фестивалях та конкурсах в Україні та за її межами. Репертуар ансамблю танцю «МарЛен» поповнюється новими постановками, серед яких хореографічний спектакль «Створення світу», хореографічна казка «Доктор Айболить», танцювальні номери «Дхарма», «В потоках

пристрасті», «Мама», «Картинки воєнних років» та ін.

На етапі модернізації в 2010 році в Бердянському державному педагогічному університеті створено кафедру хореографії в результаті реорганізації кафедри музичного виховання і хореографії, яку очолила Мартиненко Олена Володимирівна.

Кафедра хореографії увійшла до складу Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв, який було створено відповідно до наказу ректора університету від 02.12.2010 року № 281 «Про реорганізацію Інституту естетичного та фізичного виховання, Інституту початкової освіти та практичної психології у Інститут фізичного виховання та Інститут психолого-педагогічної освіти та мистецтв» з метою якісної організації навчально-виховного процесу зі спеціальностей «Початкова освіта», «Практична психологія», «Музичне мистецтво», «Хореографія» [7].

До складу кафедри ввійшли кандидат педагогічних наук, доцент Мартиненко О. В., кандидат педагогічних наук, доцент Сердюк Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент Бурназова В. В.; старші викладачі Фурманова Т. І., Тараненко Ю. П.; викладачі Ємельянова О. Ю., Аветісянц Н. С., Павленко Р. В., Ходикіна Н. І.

Основу кафедри хореографії склали кращі випускники БДПУ:

– Мартиненко Олена Володимирівна в 1992 році закінчила факультет дошкільного виховання Бердянського державного педагогічного інституту ім. П. Д. Осипенко за спеціальністю «Педагогіка і психологія дошкільна». У 2004 році закінчила Бердянський державний педагогічний університет за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія»;

– Сердюк Тетяна Іванівна в 1997 р. закінчила дошкільний факультет Бердянського державного педагогічного інституту за спеціальністю «Педагогіка і психологія (дошкільна)». У 2004 р. закінчила Бердянський державний педагогічний університет за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія»;

– Тараненко Юлія Петрівна в 2007 році закінчила Бердянський державний педагогічний університет і отримала диплом за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія. Дошкільне виховання»;

– Павленко Руслан Володимирович у 2014 році закінчив магістратуру Бердянського державного педагогічного університету за спеціальністю «Хореографія» [5].

Кафедра хореографії Бердянського державного педагогічного університету стала осередком творчої, навчально-методичної, наукової та культурно-просвітницької діяльності Запорізької області.

При кафедрі функціонують народний ансамбль народного танцю «Калина» (керівник – Павленко Р. В.) та ансамбль естрадного танцю (керівник – Мартиненко О. В.), які є переможцями конкурсів та

фестивалів, учасниками концертних програм в Україні, Болгарії, Франції.

На етапі модернізації активізує свою творчу діяльність Народний ансамбль естрадного танцю «МарЛен», який є базою для проходження практик студентів спеціальності «Хореографія». Репертуар колективу поповнюється новими хореографічними композиціями: «Монолог моєї душі», сюїта українських ігор «Котилася торба», сучасна інтерпретація українських обрядових танців «Плетінь», «Кривий танок», «На горі мак», хореографічна сюїта «Україна – це любов! Україна – це мир!», «Мотанку в'язала, щастя дарувала!» та ін. Учасники колективу стали переможцями конкурсів «Золото осені» (м. Луганськ, 2011 р.), «Таланти твої, Запорізький край (м. Запоріжжя, 2011 р.), «Надія, Віра, Любов» (м. Запоріжжя, 2013 р.), «Зорня кветкі» (м. Маріуполь, 2016 р.) та ін. Колектив «МарЛен» отримав дипломи I ступеня на XIX Міжнародному фестивалі дитячих фольклорних танців «Утрешният мир започав с днешнего приятельство» (Болгарія, 2014 р.) та III Міжнародному фестивалі-конкурсі «MYSTERY OF KRAKOW» (Краків, Польща, 2014 р.) [1; 5; 8]. В 2014 році ансамблю присвоєно почесне звання «Зразковий художній колектив». За вагомі досягнення у творчій діяльності художньому керівнику ансамблю «МарЛен» Мартиненко Олені Володимирівні у 2015 році присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Активізувалась робота викладачів кафедри щодо підготовки навчально-методичних видань. Серед навчально-методичних посібників, видрукованих викладачами кафедри хореографії Бердянського державного університету впродовж 2010–2017 років «Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку» Мартиненко О. В. (2012 р.) [9], «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік)» Мартиненко О. В. (2014 р.) [11], «Хороводи: навчально-методичний посібник з дисципліни «Мистецтво балетмейстера» для студентів напряму підготовки 6.020202 Хореографія» Мартиненко О. В. (2013 р.), «Теорія та методика історико-побутового танцю» Сердюк Т. (2014 р.) [14], «Танець длиною в четверть века: 25-летию Народного ансамбля естрадного танца «МарЛен» посвящается» Мартиненко О. В. (2013 р.) [8], «Музичне оформлення уроку класичного танцю» Ємельянової О. (2015 р.) [3] та ін.

Викладачами кафедри хореографії одними з перших в Україні видруковано навчальний посібник «Засоби діагностики навчальних досягнень студентів напряму підготовки 6.020202 Хореографія» (2015 р.) [4].

Навчально-методичний посібник «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» Мартиненко О. В. рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист №1/11 – 4817 від 10.04.2012 р.) [11]. Його підготовлено відповідно до програми курсу

«Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом». В посібнику презентовано зразки навчальних програм, планів-конспектів уроків, репертуару дитячого хореографічного колективу, розкрито методичні аспекти роботи педагога-хореографа з багаторічним досвідом.

На етапі модернізації хореографічно-педагогічної освіти колектив кафедри хореографії розпочав роботу над науково-дослідною темою «Інноваційні технології професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії у вищому навчальному педагогічному закладі» [5].

Кафедра хореографії у складі Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв взяла участь в організації та проведенні Міжнародної конференції «Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти» (2014 р.), I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти» (2017 р.) та ін. [12; 13].

На етапі модернізації хореографічно-педагогічної освіти в БДПУ під керівництвом викладачів кафедри хореографії започатковано роботу:

1. Наукових гуртків «Інноваційні підходи до організації навчально-виховного процесу в дитячих хореографічних колективах» (керівник – доцент О. В. Мартиненко); «Теоретичні та методичні засади розвитку національної духовності майбутніх педагогів-хореографів засобами українського мистецтва» (керівник – доцент Т. І. Сердюк); «Мистецтво класичного танцю: пошуки та здобутки» (керівник – старший викладач Т. І. Фурманова).

2. Науково-творчих груп: «Лабораторія народного танцю» (керівник – викладач Р. В. Павленко); «Лабораторія сучасної хореографії» (керівник – Ю. П. Тараненко); «Теоретичні підходи до аналізу музики в балетмейстерських роботах студентів» (керівник – старший викладач О. Ю. Ємельянова) [5; 7].

Активізація наукової роботи викладачів кафедри хореографії сприяє підвищенню якості кадрового складу викладачів. В 2017 році викладач кафедри Тараненко Юлія Петрівна захистила дисертацію за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти на тему «Підготовка майбутніх вчителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів» [17].

Отже, серед основних етапів становлення хореографічно-педагогічної освіти в Бердянському державному педагогічному університеті ми виділяємо підготовчий, становлення та модернізації. Діяльність творчих колективів Бердянська була передумовою розвитку хореографічно-педагогічної освіти в БДПУ та невід'ємним елементом професійного становлення майбутнього вчителя хореографії. Кафедра хореографії Бердянського державного педагогічного університету на чолі з кандидатом педагогічних наук, доцентом Мартиненко Оленою Володимирівною стала центром творчої, методичної, науково-просвітницької діяльності Запорізької області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансамбли нашего города. URL: <http://pro.berdyansk.biz/content.php?id=10437>
2. Діяльність відділення хореографії кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв БДПУ (2012–2013 навчальний рік) / відп. ред. О. В. Мартиненко, Н. С. Аветіс'янц. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2013. 124 с.
3. Ємельянова О. Ю. Музичне оформлення уроку класичного танцю: навч. посібн. Бердянськ: Видавець БДПУ, 2016. 98 с.
4. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів напряму підготовки 6.020202 Хореографія / за ред. О. В. Мартиненко. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 288 с.
5. Кафедра теорії і методики навчання мистецьких дисциплін Бердянського державного педагогічного університету. URL: <http://bdpu.org/faculties/fppom/structure-fppom/kaf-muz/>
6. Кафедра дошкільної освіти. URL: <http://bdpu.org/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-doshkilna-osvita/>
7. Наукова діяльність інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету / відп. ред. Л. В. Коваль, О. І. Попова. Бердянськ, 2016. 341 с.
8. Мартыненко Е. В. Танец длиною в четверть века. 25-летию Народного ансамбля эстрадного танца «МарЛен» посвящается. Мелитополь: Издательский дом Мелитопольской городской типографии, 2013. 138 с.
9. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 156 с.
10. Мартиненко О. В. Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5–6 років у дошкільних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.08. Київ, 2005. 19 с.
11. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навч. посібн. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 232 с.
12. Програма I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти». Бердянськ, 2017. 38 с.
13. Програма II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. Бердянськ», 2018. 24 с.
14. Сердюк Т. І. Теорія та методика історико-побутового танцю: навч.-

- метод. посібн. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2014. 192 с.
15. Сердюк Т. І. Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Київ, 2009. 22 с.
 16. Статут Бердянського державного педагогічного університету: офіц. текст. Бердянськ, 2016. 34 с.
 17. Тараненко Ю. П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Бердянськ, 2017. 23 с.